

STRAAT
CONSULAAT

Preventie dakloosheid

Het preventie raamwerk

06-02-2024

Voorkomen dakloosheid

Voorkomen is beter dan genezen: het is een oud en veelgebruikt gezegde, die één op één te gebruiken is als het om dakloosheid gaat. Het is beter én goedkoper om te voorkomen dat mensen dakloos worden, dan dat we pleisters plakken in de vorm van zorg, opvang en andere niet effectieve maatregelen. Helaas ligt de focus in beleid en interventies daar nog te veel op.

Gelukkig benadrukt staatsecretaris van Ooijen het belang van preventie in het *Nationale Actieplan Dakloosheid*: "Dakloosheid moet bij de bron aangepakt worden en dit valt of staat met een stevig preventiebeleid". Ook in lokale beleidsplannen zoals 'Den Haag geeft thuis' wordt gesproken over preventie dakloosheid. Preventie is een breed begrip en het ontbreekt nog te vaak aan concrete uitvoeringsplannen.

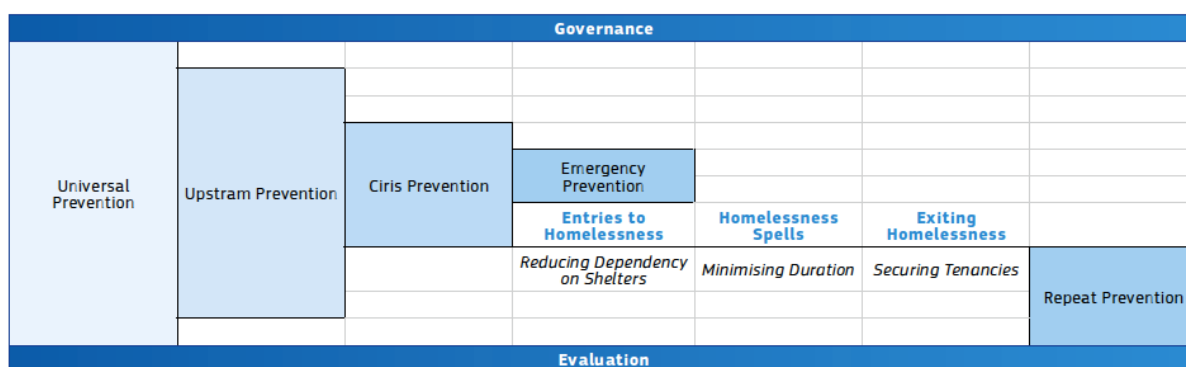
Als we willen dat dakloosheid in 2030 niet meer bestaat, moet de focus in beleid en maatregelen naar het voorkomen van dakloosheid gaan. Kennis en overeenstemming over het begrip preventie en bijbehorende maatregelen is daarbij cruciaal.

Wat is preventie dakloosheid?

Preventie dakloosheid verwijst naar beleid, praktijken en interventies die ervoor zorgen dat de kans dat iemand dakloos raakt verminderd (*Canadian Observatory on Homelessness*). Dit is een vrij algemene definitie, die verder inhoud krijgt als we inzoomen op het soort interventies en bijbehorende maatregelen.

Preventiemodel

Om de verschillende soorten interventies in kaart te brengen hebben Fitzpatrick, Mackie en Wood een handig model ontwikkeld. Dit model helpt om deze soorten interventies op verschillende momenten voor verschillende doelgroepen te structureren en te begrijpen.

Adapted from Fitzpatrick *et al* (2021) and Lee *et al* (2021).

Soorten preventiemaatregelen

Universele preventie: maatregelen gericht op de hele bevolking waarbij we weten dat ze het algehele risico op dakloosheid verkleinen. Twee belangrijkste, effectieve maatregelen komen naar voren in alle onderzoeken over de hele wereld (Fitzpatrick, Mackie & Wood, 2021):

- Een stevig armoedebeleid en brede inspanningen om armoede terug te dringen
- Voldoende betaalbare huisvesting

De Commissie Sociaal Minimum adviseerde in hun rapport *'Een zeker bestaan II'* in september 2023 om het sociaal minimum in Nederland te verhogen. Dit is een voorbeeld van een universele preventie maatregel, omdat deze maatregel de hele bevolking van Nederland raakt.

Upstream preventie: specifieke maatregelen voor geïdentificeerde risicogroepen en risicofactoren.

Dit vereist dat je weet wie de risicogroepen zijn en wat de risicofactoren zijn en deze identificeert. We weten bijvoorbeeld dat mensen die te maken hebben met huiselijk geweld, een penitentiaire inrichting of zorginstelling verlaten een verhoogde kans hebben om dakloos te raken (Parsell & Fitzpatrick, 2016).

Een voorbeeld van upstream preventie is het *'Geelong project'*: deze aanpak maakt gebruik van een screeningsenquête die is uitgevoerd onder alle kinderen op scholen in de stad Geelong, om kinderen te identificeren die risico lopen dakloos te worden. Kinderen en hun ouders worden in een vroeg stadium ondersteund om bijvoorbeeld armoede, conflicten of andere zorgen aan te pakken. Door middel van deze upstream maatregel werd dakloosheid in Geelong met ongeveer 40% verminderd.

De brede samenwerking tussen diensten en instanties op het gebied van o.a. volkshuisvesting, sociale zaken, justitie, onderwijs en zorg, was cruciaal om kinderen en hun ouders te ondersteunen, problemen aan te pakken en daarmee dakloosheid te verminderen.

Crisispreventie: maatregelen gericht op mensen die direct risico lopen op dakloosheid. Mensen dreigen hun huis uitgezet te worden, bijvoorbeeld omdat ze de rekeningen (zoals huur) niet kunnen betalen. Een interventie kan dan zijn: huisuitzetting voorkomen door betaalregelingen te treffen.

Het is belangrijk om naast universele en upstream preventie, in te zetten op crisispreventie. Het verlies van een woning kan bijvoorbeeld met relatief simpele interventies voorkomen worden. De Ombudsman en de Kinderombudsman concludeerde in hun rapport *'Als de overheid geen thuis geeft'* in januari 2023, onder andere dat huisuitzettingen niet altijd voldoen aan mensenrechtelijke en kinderrechtelijke verplichtingen en dat de overheid te weinig doet om huisuitzettingen te voorkomen. Zo is er in Nederland bijvoorbeeld geen verplichting om fatsoenlijke herhuisvesting te regelen

als iemand uit zijn/haar huis wordt gezet en weet de overheid vaak helemaal niet wat er met mensen gebeurt als ze uit huis worden gezet.

Noodpreventie: maatregelen gericht op mensen die al dakloos zijn of maatregelen om te voorkomen dat mensen daadwerkelijk buiten moeten slapen. Dit is geen preventiemaatregel om dakloosheid te voorkomen, maar om te voorkomen dat mensen op straat moeten slapen.

Interventies zijn bijvoorbeeld noodvoorzieningen en maatschappelijke opvang voor mensen die anders buiten moeten slapen. Los van het feit dat zogenaamde oplossingen als opvang onmenselijk en niet effectief zijn, is inzetten op het voorkomen van dakloosheid uiteindelijk veel goedkoper. Elke euro die wordt besteed aan preventie dakloosheid, levert meer op in termen van maatschappelijke baten (Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, 2020).

De focus in beleid in Nederland ligt teveel op maatschappelijke opvang en daar gaat onvermijdelijk ook het meeste geld naartoe. Om daadwerkelijk dakloosheid te voorkomen, moet er een verschuiving plaatsvinden, naar crisispreventie, upstream- én universele preventie.

Herhaalpreventie: maatregelen die erop gericht zijn om mensen duurzaam uit dakloosheid te helpen, dus te voorkomen dat mensen herhaaldelijk dakloos worden.

In het Nationaal Actieplan Dakloosheid *'Eerst een Thuis'* zijn een aantal herhaalpreventiemaatregelen opgenomen. Hierbij ligt de focus op herhuisvesting, Wonen Eerst en investeren in goede begeleiding. Uit onderzoek van Nienke Boesveldt (2021) blijkt dat hulpverleners, gemeenten en welzijnsorganisaties pro-actiever moeten werken bij voorkoming van herhaalde dakloosheid. Het onderzoek laat zien dat onder andere actieve hulp bij financiën, betekenisvolle participatie in de wijk en actief aanbieden van hulp, kan voorkomen dat mensen weer dakloos raken.

Focus op crisis, upstream én universele preventie

Om dakloosheid op te lossen en uit te bannen moeten we de oorzaken van dakloosheid weten, zodat er aan het begin van de keten interventies gedaan kunnen worden. In plaats van noodpreventie (pleisters plakken), ga je dan naar crisispreventie, upstream preventie en universele preventie.

Dit betekent dat de verantwoordelijkheid om dakloosheid op te lossen bij verschillende beleidsafdelingen moet komen te liggen. Nu ligt de verantwoordelijkheid bij één afdeling, zorg, die nauwelijks macht heeft over interventies ter voorkoming van dakloosheid. Het is een absolute noodzaak om dakloosheid integraal aan te pakken en op te lossen.

Inzet op het vóórkomen van dakloosheid is in alle opzichten nodig. Voorkomen is namelijk beter dan genezen.